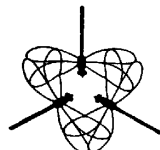

SLOVENSKO ODONATOLOŠKO DRUŠTVO

Vošnjakova 4a, SI-1000 Ljubljana, Slovenija. Tel. 061 / 1 320 349

Internet: <http://www.odonatolosko-drustvo.si>

ERJAVECIA

številk a 8

BILTEN

31.10.1999

izhaja dvakrat na leto

ISSN 1408-8185

uredil: Matjaž Bedjanič

Pohorje.

Zemlja in ljudstvo.

Spisal † Janez Koprivnik, šolski svetnik.¹

Lega in meje.

Košato in zeleno, na dolgo se raztezajoče gorovje Pohorje (t. j. Pogorje) se razprostira med deročo Dravo, hitro Meslinjo, šumečo Dravinjo in širnim Ptujskim Poljem. Natančneje pa so mu meje² na severu: Drava od Spodnjega Dravograda do Limbuša nad Mariborom in pot, ki pelje iz Limbuša skozi Pikre in Radvanje do Bindnave; na zahodu: od Spodnjega Dravograda do razvodja med Meslinjo in Pako pri Sv. Lenartu, Meža in v njo se izlivajoča Meslinja; na jugu: cesta, ki drži od imenovanega razvodja v Zgornji Dolici in od tam prek razvodja pri sv. Marjeti v Vitanje, od Vitanja na vrh do vhoda v Ljubniško jamo, potem pot po Ljubnici, oziroma potok Ljubnica sam do Bučarja v zgornji Dravinjski Dolini, od Bučarja do Konjic Dravinja; na vzhodu: državna cesta, ki pelje s Konjic skoz Slovensko Bistrico in Zgornjo Poljskavo do Hoč, od Hoč pa pot do Bindnave. Cela mejna ali obrobna črta meri blizu 143½ km.

Pohorje leži med 32° 42' in 33° 19' vzhodne dolžine od Ferro, in med 46° 21' in 46° 33½' severne širine, je torej v ravni črti 50 km dolgo in na najširšem mestu (med nosom više Fale in Dravinjsko Dolino) 27 km široko; obsega pa okoli 9⅓ Mm².

¹ Ta obsežni spis, ki bo dičil naš list v tekočem in najbrž tudi še v bodočem letu, je bil že odpravljen v tiskarno, ko nam je došla tužna vest, da je velezaslažnega pisatelja dne 9. decembra l. l. ugrabila kruta smrt. S posmrtnim svojim delom si bo postavil najlepši spomenik, znak neumorne svoje delavnosti. — Naš list se ga bo spomnil še o drugi priliki. — Uredništvo.

² To so meje zemljepisnemu, ne pa strogo geološkemu Pohorju.

JANEZ KOPRIVNIK IN NJEGOVO »POHORJE«

faksimile naslovnice iz Planinskega vestnika 1913 (1): 1

NASLOVNICI POD ROB

Za predstavitev pomembnih ljudi in dogodkov iz zgodovine slovenskega naravoslovja in odonatologije smo tokrat izbrali šolnika, predavatelja, prirodoslovca in pisatelja Janeza Koprivnika, ki se je zapisal med znana imena slovenskih naravoslovcev s številnimi prispevki, med katerimi pa je gotovo najodličnejša njegova monografija o Pohorju. Ob 150. obletnici rojstva je priložnost za natančnejšo predstavitev njegovega življenja in dela več kot pravšnja.

Janez Koprivnik se je rodil 4. decembra, leta 1849 pri Sv. Kunigundi (prej Sv. Jungerta, sedaj Gorenje pri Zrečah) na Pohorju. Šolal se je na okrožni šoli v Celju, na nižji realki v Celju ter na učiteljišču v Mariboru. Leta 1875 je v Gradcu položil izpit za poučevanje na ljudskih šolah, pet let kasneje pa meščansko-šolski izpit za naravoslovno-matematično skupino. Najprej je služboval na sadjarski in vinogradniški šoli v Mariboru, potem na ljudski šoli v Mariboru in od 1875 na vadnici moškega učiteljišča v Mariboru. Leta 1880 si je priboril profesorsko mesto na učiteljišču v Mariboru. Koprivnikovo življenje je zaznamovalo neprestano šolanje. Z neumorno pridnostjo si je nakopičil v naravoslovnih in poljedelskih vedah toliko znanosti, da je prekašal v tem marsikaterega akademsko izobraženega strokovnjaka. Njegovo delovanje na sadjarski in vinarski šoli ter pozneje na ljudski šoli in na vadnici, mu je pripomoglo k temeljitemu spoznavanju metode, kar je znal z izredno spretnostjo uporabljati kot profesor na učiteljišču. Vzgojil je množico izvrstnih učiteljev. Leta 1887 je razširil svojo kvalifikacijo še z izpitom za poučevanje slepcev in gluhonemih. Večkrat je predaval o naravoslovju v meščansko-šolskih tečajih na mariborskem učiteljišču.

Sadove svojega znanstvenega delovanja je zapustil v mnogih spisih. Poleg mnogih didaktičnih razprav so njegova glavna dela: Šolski vrt, Prirodopis, Začetnica za slovenske ljudske šole (skupaj s prof. G. Majcnom), Grundzüge der Geologie, Antona Martina Slomška basni, prilike in povesti, Umni vrtnar... Večino Koprivnikovih spisov je natisnil učiteljski list Popotnik: Prve oznanovalke spomladi (1880), Naše zveri s posebnim ozirom na njihovo zimsko življenje (1881), Čutila in kako naj se gojijo (1883), Črtice iz življenja živalij, Smeh in jok živalij, Iz življenja mravelj (1884), Presmec ali cvetnonedeljska

butara (1885), Polh (1886), Čmrlji, Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli (1889), Gluhomuteč (1887), Čriček (1889) ter še nekatere.

V naravi je videl veličastno zgradbo, ki navdaja njenega opazovalca z občudovanjem. Najbolj mu bilo pri srcu gorovje, kjer mu je tekla zibelka in kjer je prebil srečna leta brezskrbne mladosti. Pohorje za Koprivnika ni imelo skrivnosti, saj je posvetil temu znamenitemu kosu slovenskega sveta ves čas, ki mu je preostajal. Mnogokrat je nagovarjal znance, da bi opisali to ali ono posebnost njegovega domačega kraja, vendar ni bilo nikogar, ki bi si upal prevzeti tako nalogo. Ko pa je dr. Vošnjak sprožil misel, da bi se o Pohorju napisal monografija, je delo prevzel Koprivnik.

Planinski vestnik je pričel z objavljanjem Koprivnikovega "Pohorja" v prvi številki letnika 1913, česar pa pisatelj zaradi prerane smrti ni dočakal: *"Ta obsežni spis, ki bo dičil naš list v tekočem in najbrž tudi v bodočem letu, je bil že odpravljen v tiskarno, ko nam je došla tužna vest, da je velezaslužnega pisatelja dne 9. decembra l. l. ugrabila kruta smrt. S posmrtnim svojim delom si bo postavil najlepši spomenik, znak neumorne svoje delavnosti – Naš list se ga bo spomnil še o drugi priliki. -Uredništvo."* V dostavku urednika ob koncu objavljanja Koprivnikovih člankov v prehodni, vojni številki Planinskega vestnika, ki je za obdobje 1915-1919 izšla leta 1920, pa je med drugim zapisano naslednje: *"S tem je končan spis, ki mu je bil pisatelj posvetil vse svoje življenje, a ni doživel natisa. Nimamo slovenske pokrajine, ki bi bila tako vsestransko obdelana, kakor je s tem spisom naše Pohorje; v svoji živi ljubezni do rojstne pokrajine je pisatelj v rokopisu nabral še precej podatkov malenkostnega ali oddaljenega značaja, ki jih je uredništvo že zaradi skopega prostora moralo črtati..."*

Koprivnik je mnogo pisal o živalih, žal pa so kačji pastirji v njegovih delih le enkrat bežno omenjeni. V tretji številki Planinskega vestnika iz leta 1913, lahko iz odstavka o stoječih vodah na strani 51 preberemo naslednje: *"Živali je po opisanih Pohorskih močvirjih malo. Na Ribniškem in Klopnovrškem močvirju nisva videla s tovarišem dne 8. avgusta 1906. nič živega, na Šentlovrenskem pa sva opazovala okoli 1 ure popoldne skobca, ki je šinil kakor blisk navzdol proti večjemu jezeru, potem pa se zopet vzdignil in kmalu izginil z obzorja. K. Hiltl*

pripoveduje v svoji knjigi *“Das Bachergebirge”*, da so v pritlikovnem borovju po močvirjih radi mali divji petelini, ruševci ali škarjevci, a midva nisva videla nobenega. Tovariš dr. Poljanec je našel na severni strani podkovnega jezera na Planinki – prednjo nogo mlade srne. Kdo si jo je privoščil na tem mestu, se ni dalo določiti. V podkovnem sem jaz opazil večje in manjše krkone (*Triton cristatus*), okoli jezera so se podili veliki kačji pastirji. “Slov. Štajer” trdi, da v jezerih vsaka riba pogine. Postrv, ki je vezana na bistro vodo, gotovo; bi li poginil tudi krap, belica ali kaka druga potočna riba, je drugo vprašanje.”

Morda ne bo odveč, če na tem mestu navedemo še krajše odlomke iz poglavja o vodovju, ki lepo kažejo kako doživeto in slikovito je Koprivnik opisoval pohorsko naravo: *“Lobnica izvira na visoki planjavi pod Mesnim vrhom na močvirnatih tleh... Tam, kjer se začne obračati proti severu, stopi v globoko vrezan tesen jarek. Po njem hiti s šumom in hruščem navzdol, dokler ne dospe v dolino više Ruš. Pod Staro glažuto se vali, mota in pada po 19 m visoki strmi granitni skali. To je njen znameniti vodopad, ki mu pravijo Šumik. Pod slapom je na levi mogočna skala Jelenja peč. Na tej skali raste rjasti sleč.”* ... *“Izmed stojećih vod nas v prvi vrsti zanimajo tako zvana jezerca in manjša okenca, ki nikdar ne zginejo. Niti jezerca niti okenca niso globoka, na najglobljih mestih ne merijo nad 2 m. ker pa je dno šotnato in zaradi tega črno, se vidijo globoka in ljudstvo jim prisvaja neizmerno globočino.”* ... *“Močvirja na Pohorju so poseben svet, enako zanimiv za prirodopisca, hribolazca in sploh vsakega človeka, ki ima rad prirodo. Ako stojiš ob robu, imaš pred seboj gorsko pokrajino, gosto poraslo s pritlikavim borovjem, ki se ti vidi, kakor da je pristriženo na svojih vrheh. Ako stopiš v borovje in močvirje, hodiš kakor po mehki blazini, ki se pod vsako stopinjo udara. Mestoma začmuka pod obuvalom voda. Med borovjem rastejo bujno in gosto šotni mahovi, ki imajo posebno lastnost, da shranjujejo vodo in jo držijo na površju. Šotni mahovi so šototvorniki, ki so naredili po pohorskih močvirjih na nekaterih mestih že 2 m debelo šoto.”*

Leta 1923 je prav zares izšla knjiga *“Pohorje”*, vendar podobno kot nadaljevanja v Planinskem vestniku, tudi tokrat v nekoliko skrajšani priredbi. Knjigo je izdalo Sokolsko društvo v Mariboru, iz uvoda, katerega je podpisal Odbor Sokolskega društva Maribor, pa lahko povzamemo naslednjo oceno : *“...Najiminenitnejše Koprivnikovo delo je bilo posvečeno Pohorju, ki ga je ljubil nad vse. Ni ga danes*

moža, ki bi poznal to krasno gorovje tajko temeljito, kakor ga je poznal Koprivnik. Sam Pohorc, se je pečal vse svoje življenje s tem znamenitim delom slovenske zemlje. Nobena stvar mu ni ostala skrita in vso svojo ljubezen in bogato znanje o svoji ožji domovini je izlil Janez Koprivnik v obširno monografijo "Pohorje", za katero pa ni mogel dobiti založnika. Mohorjeva družba, Slovenska Matica in privatni založniki so se branili izdati Pohorje in prijatelji so le s težavo ubranili užaljenemu pisatelju, da ni uničil rokopisa. Nekaj mesecev pred smrtjo se je vendarle izpolnila njegova srčna želja. Planinski vestnik je prevzel njegovo "Pohorje" in ga jel natiskovati v nekoliko okrajšani priredbi (urednik dr. Jos Tominšek)... "Snov v knjigi je pregledno razporejena. Koprivnik obravnava vse pohorske tematike: podaja značilnosti lege, oblikovanosti, kameninski sestavi, o tekočih in stoječih vodah, živalstvu in rastlinstvu, podnebjju, prebivalcih, ter dodaja na koncu še zgodovinski pregled. Zelo lepo je orisana problematika konverzije pohorskih gozdov. Z opisom Pohorja je Koprivnik končal leta 1908, torej pred dobrimi 90 leti. V tem času sta metoda zemljepisnega raziskovanja in način pisanja znatno napredovala. Tako imamo po Gamsu (Pohorsko Podravje), Meliku, Šoštariču v zadnjem času kar nekaj literature, ki pa žal ne zajema Pohorja kot celote. Vendar še danes drži, da je Koprivnik oral ledino in da je njegovo delo prvi slovenski opis tega gorovja. Zaradi njegovega izjemnega prispevka k poznavanju Pohorja so se mariborski planinci odločili, da mu na rojstni hiši odkrijejo spominsko ploščo (Gorenje pri Zrečah, 7.12.1959). Na njej beremo: "V tej hiši se je rodil leta 1849 profesor Janez Koprivnik. Bil je prvi, ki je Slovencem napisal knjigo o Pohorju. Planinsko društvo Maribor 1959."

Leta 1997 je občina Zreče v spomin na velikega naravoslovca izdala obsežno, monografijo z naslovom: Janez Koprivnik in njegovo "Pohorje". Zajetno gradivo je zbral in uredil Anton Gričnik ter tako z veliko truda in ljubezni na preko 500 straneh izčrpno predstavil Koprivnikovo življenje in čas v katerem je ustvarjal, hkrati pa združil v ponatis skoraj celotni pisateljev opus. Izjemno zanimivo delo vsem toplo priporočam, za vsega 2.000 SIT pa ga lahko naročite na naslovu: KUD Vladko Mohorič, Tovarniška 5, 3214 Zreče.

(J. GULIČ & M. BEDJANIČ)

ZAPISNIK Z REDNEGA LETNEGA SESTANKA SLOVENSKEGA ODONATOLOŠKEGA DRUŠTVA

Redni letni sestanek Slovenskega odonatološkega društva se je godil v četrtek, 21.10.1999 v knjižnici Prirodoslovnega muzeja Slovenije, kjer se nas je zbralo 19 članov in trije gostje s Hrvaške. Sestanek se je odvijal po naslednjem dnevnem redu:

1. POROČILO O DELU ČLANOV DRUŠTVA V LETU 1999

- Poletni raziskovalni tabori, udeležba odonatologov in predstavitev rezultatov
- Delavnice za določanje levov in odraslih kačjih pastirjev v letu 1999

2. NOVO

- Slovensko odonatološko društvo končno z novo podobo na Internetu
- Konkretno o izhajanju društvenega glasila *Exuviae* ter društvenega biltena *Erjavec*

3. ZAKLJUČEK

- Predavanje Jureta Guliča: Skrivnosti pohorskih voda
- Film Cirila Mlinarja - Cica: Obrazi zelene reke

Sestanek smo pričeli s poročili o delu na raziskovalnih taborih. Pomladanski društveni tabor, ki naj bi se dogajal v Dolenji vasi zaradi neiteresiranosti oz. pomanjkanja časa članov ter slabega vremena v načrtovanem terminu ni bil realiziran. Kako bo drugo leto, se bomo domenili na pomladanskem sestanku.

Letošnji Mladinski biološki raziskovalni tabor, ki se je godil od 26.junija do 3.julija v Dramljah je organiziral Sašo Weltdt. Z odonatološkega vidika je bil zelo uspešen; dodati pa je treba, da bo treba v prihodnje za zagotovitev večje udeležbe s predstavitvijo tabora po šolah začeti že mnogo prej.

Na Raziskovalnem taboru študentov biologije Šalovci '99, ki se je odvijal med 21. in 30.julijem je bilo zanimanje za odonatološko skupino precej veliko, tako da sta delovali dve podskupini. Priključili so se nam tudi štirje študentje biologije iz Hrvaške, s katerimi smo spletili prav prijateljske vezi.

Lansko 1. Zimsko srečanje slovenskih odonatologov na Pohorju bo zagotovo postalo tradicionalno, zato se bomo srečali tudi letos. Kje, kdaj in kako pa drugič.

Meseca maja sta Urban Črvek in Marko Sameja organizirala delavnice za določanje ličink in odraslih kačjih pastirjev, in sicer letos prvič tudi na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Pridobljeno teoretično znanje je lepo dopolnil terenski dan, vendar je bila na žalost udeležba dokaj nizka. Tiste, ki imate odvečni material za določanje (seveda kačje pastirje), se naproša, da jih odstopite za določanje na delavnicah.

Domača stran SOD-a na Internetu je zaživela; nov je tudi naslov: www.odonatolosko-drustvo.si Po močeh kreatorjev se bo podoba, vsaj upajmo, dopolnjevala in postala še bolj zanimiva.

Urednik društvenega glasila *Exuviae* Matjaž Bedjanič je najavil, da bosta dve številki revije izšli še letos, v letu 2000 pa bo izhajanje novih številk podkrepjeno z mednarodnim uredniškim odborom. Društveni bilten *Erjavecija* pa izhaja redno po načrtu.

Za zaključek smo si ogledali čudovite diapozitive Jureta Guliča o vodah na Pohorju in film Cirila Mlinarja o raznolikih obrazih zelene reke Ljubljane.

(P. PIRKER)

MLADINSKI BIOLOŠKI TABOR DRAMLJE '99

V času med 26.junijem in 3.julijem 1999 je na srednješolskem taboru biologije ZOTKS delovala tudi odonatološka skupina. Kačjepastirska skupina je štela tri udeleženke, občasno pa še kakšnega gostujočega odonatologa in "vročičnega" vodjo tabora. Tudi tokrat, kot že na prejšnjih taborih, smo ugotavljali razširjenost posameznih vrst, vendar smo dali prednost zbiranju materiala za potrebe društvene zbirke. Zajeli smo ožje in širše območje Dramelj, torej območje severno in južno od avtoceste med Tepanjem in Celjem. Večino časa na terenu smo namenili lovu primerkov, kar pa nas je stalo številčnejšega obiska najdišč. Večkrat smo se vračali na iste lokalitete in to predvsem na tiste z večjimi populacijami večih vrst, da tako ne bi škodovali obstoju kakšne vrste na posameznem najdišču. Zato tudi manjše število vrst, ki

so bile že najdene na tem območju tekom Raziskovalnega tabora študentov biologije Kozje`95.

Zaradi ugodnega vremena in potencialne možnosti zanimivih najdb, so nekateri razširili območje delovanja in tekom enodnevnega »eksotičnega« izleta obiskali nekaj ribnikov, mlak ter visokih barij na Pohorju. Od tod velja posebej omeniti najdbo barjanskega škratca *Coenagrion hastulatum*, ki je bil doslej v Rdečem seznamu kačjih pastirjev Slovenije označen kot izumrla vrsta, po pričakovanjih pa smo popisali tudi ogroženo barjansko devo *Aeshna juncea*, alpskega lesketnika *Somatochlora arctica*, črnega kamenjaka *Sympetrum danae* in barjanskega spreletavca *Leucorrhinia dubia*. Omenjenih najdb nismo upoštevali v seznamu vrst, ki sledi.

Ce podatke torej strnemo – v širši okolici Dramelj smo obiskali skupno 28 najdišč, na katerih smo zabeležili natanko 30 vrst kačjih pastirjev.

Seznam popisanih vrst kačjih pastirjev:

***Calopteryx virgo* (LINNAEUS, 1758) - MODRI BLEŠČAVEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 17

***Calopteryx splendens* (HARRIS, 1782) - PASASTI BLEŠČAVEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Chalcolestes viridis compl.* - ZELENA ZVERCA**

ŠTEVILO LOKALITET: 2; † RDEČI SEZNAM: SLABO POZNANA (DD)

***Lestes sponsa* (HANSEMAN, 1823) - OBVODNA ZVERCA**

ŠTEVILO LOKALITET: 2

***Platycnemis pennipes* (PALLAS, 1771) - SINJI PRESLIČAR**

ŠTEVILO LOKALITET: 20

***Erythromma najas* (HANSEMAN, 1823) - VELIKI RDEČEOKEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 9

***Coenagrion puella* (LINNAEUS, 1758) - TRAVNIŠKI ŠKRATEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 14

***Enallagma cyathigerum* (CHARPENTIER, 1840) - BLEŠČEČI ZMOTEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 13

***Ischnura pumilio* (CHARPENTIER, 1825) - BLEDI KRESNIČAR**

ŠTEVILO LOKALITET: 4

***Ischnura elegans* (VANDER LINDEN, 1820) - MODRI KRESNIČAR**

ŠTEVILO LOKALITET: 12

***Anaciaeschna isosceles* (MÜLLER, 1767) - DEVIŠKI PASTIR**

ŠTEVILO LOKALITET: 2

***Anax imperator* LEACH, 1815 - VELIKI SPREMLJEVALEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 18

***Anax parthenope* (SÉLYS, 1839) - MODRORITI SPREMLJEVALEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 6; ♂ RDEČI SEZNAM: RANLJIVA (VU)

***Onychogomphus forcipatus* (LINNAEUS, 1758) - BLEDI PEŠČENEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 6

***Cordulegaster heros* THEISCHINGER, 1979 - PRODNI STUDENČAR**

ŠTEVILO LOKALITET: 6; ♂ RDEČI SEZNAM: RANLJIVA (VU)

***Cordulegaster bidentata* SÉLYS, 1843 - ZAMOKOV STUDENČAR**

ŠTEVILO LOKALITET: 1; ♂ RDEČI SEZNAM: RANLJIVA (VU)

***Cordulia aenea* (LINNAEUS, 1758) - MOČVIRSKI LEBDUH**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Somatochlora meridionalis* NIELSEN, 1935 - SREDOZEMSKI LESKETNIK**

ŠTEVILO LOKALITET: 14

***Libellula quadrimaculata* LINNAEUS, 1758 - LISASTI PLOŠČEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Libellula depressa* LINNAEUS, 1758 - MODRI PLOŠČEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 16

***Orthetrum cancellatum* (LINNAEUS, 1758) - PRODNI MODRAČ**

ŠTEVILO LOKALITET: 12

***Orthetrum albistylum* (SÉLYS, 1848) - TEMNI MODRAČ**

ŠTEVILO LOKALITET: 17

***Orthetrum brunneum* (FONSCOLOMBE, 1837) - SINJI MODRAČ**

ŠTEVILO LOKALITET: 2

***Orthetrum coerulescens* kompleks - MALI MODRAČ**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Crocothemis erythraea* (BRULLÉ, 1832) - OPOLDANSKI ŠKRLATEC**

ŠTEVILO LOKALITET: 5

***Sympetrum striolatum* (CHARPENTIER, 1840) - PROGASTI KAMENJAK**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Sympetrum vulgatum* (LINNAEUS, 1758) - NAVADNI KAMENJAK**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Sympetrum fonscolombii* (SÉLYS, 1840) - MALINOVORDEČI KAMENJAK**

ŠTEVILO LOKALITET: 2; ♂ RDEČI SEZNAM: RANLJIVA (VU)

***Sympetrum sanguineum* (MÜLLER, 1764) - KRVAVORDEČI KAMENJAK**

ŠTEVILO LOKALITET: 1

***Sympetrum depressiusculum* (SÉLYS, 1841) - STASITI KAMENJAK**

ŠTEVILO LOKALITET: 6; ♂ RDEČI SEZNAM: KRITIČNO OGROŽENA (CR)

Tokratni tabor smo spravili pod streho, čaka nas naslednji. Pomembna izkušnja za prihodnje tabore je, da na hitro rekrutirani udeleženci ("poznanstvo-usluga") kažejo precej manj interesa kot tisti, ki so se tabora udeležili na podlagi lastne izbire. Zato velja v prihodnje več pozornosti nameniti boljši informiranosti srednješolcev ter tabor

predstaviti kot čudovito možnost preživljanja počitnic v naravi, ki jo je možno kasneje v šoli nadgraditi tudi z raziskovalno nalogo.

(M. SAMEJA)

DELAVNICE ZA DOLOČANJE ODRASLIH KAČJIH PASTIRJEV IN NJIHOVIH LIČINK 1999

Tudi letos sva Urban Červek in Marko Sameja v mesecu maju pripravila že tradicionalne delavnice Slovenskega odonatološkega društva, na katerih skušamo izpopolniti naše znanje v določanju odraslih kačjih pastirjev in njihovih ličink. Že utečenima delavnicama v Ljubljani, ki ju organiziramo na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete v Ljubljani, se je tokrat prvič pridružila še delavnica za določanje odraslih kačjih pastirjev v Mariboru, kjer nas je gostila Katedra za biologijo Pedagoške fakultete.

Letos smo poiskovali z nekaterimi spremembami pritegniti večje število udeležencev. Matjaž Bedjanič je tako pripravil predavanji o kačjih pastirjih v prostorih Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije ter na Oddelku za biologijo v Ljubljani, vendar predavanji zaradi razmeroma skromne obiskanosti nista bistveno vplivali na večji obisk delavnic, ki so sledile v naslednjih dneh. Prva delavnica v Ljubljani, namreč tista za določevanje ličink, je solidno uspela. Udeležilo se je preko deset udeležencev, med katerimi je bila dobra polovica starih znancev oziroma članov društva. Delavnico za določanje odraslih kačjih pastirjev pa smo tokrat prvič predstavili na soboto dopoldan, napornemu določanju materiala v laboratoriju pa naj bi sledil še krajši odonatološki izlet do bližnje mlake. Verjetno sta tako slabo vreme, kot tudi odsotnost večine študentov med vikendom botrovala žalostnemu dejstvu, da ni bilo niti enega samega udeleženca. Vsekakor pa se je za pozitivno pokazala selitev projekta v Maribor, kar je potrdilo prepričanje, da je tudi med študenti Pedagoške fakultete dovolj zanimanja za to tematiko. Po delavnici smo se odpravili na kratek, a zelo zanimiv obisk akumulacije Komarnik, kjer smo utrdili pravkar pridobljeno znanje.

Tako lahko poročilu pod rob napišemo podobne ugotovitve kot prejšnja leta. Za tovrstne delavnice še vedno obstaja interes, predvsem med študenti biologije obeh slovenskih univerz. Spet lahko napišemo,

da bi bilo potrebno narediti več glede promocije izobraževalnih delavnic, kjer bi predvsem kazalo bolj pritegniti predavatelje in asistente pri predmetih kot so sistematska zoologija in podobnih, da naredijo več reklame med študenti med predavanji in vajami. Terenski izlet po delavnici je enkratna priložnost, da se udeleženci srečajo "v živo" tako s samim okoljem v katerem kačji pastirji živijo, kot tudi z žuželkami samimi. Pozitiven odziv iz Maribora kaže, da velja o podobnih izletih v prihodnjem letu ponovno razmisliti.

Dodajmo še, da zahtevajo predavanja, delavnice in terenski izleti izredno dobro organizacijo, ki je vnaprej dorečena in dobro načrtovana, saj sicer vse skupaj nima pravega smisla in predstavlja le veliko obvezo za pripravljalca delavnice ali predavanja. Ker zahteva vse to precej časa in usklajevanj bi bilo morda smiselno, da bi okvirno organizacijo in promocijo tovrstnih društvenih aktivnosti, npr. izdelavo plakatov, vabil, skrb za objave v časopisu, rezervacijo prostorov itd., prevzela sposobna in odgovorna oseba, ki jo je v vrstah našega društva resnično težko, vendar gotovo možno najti.

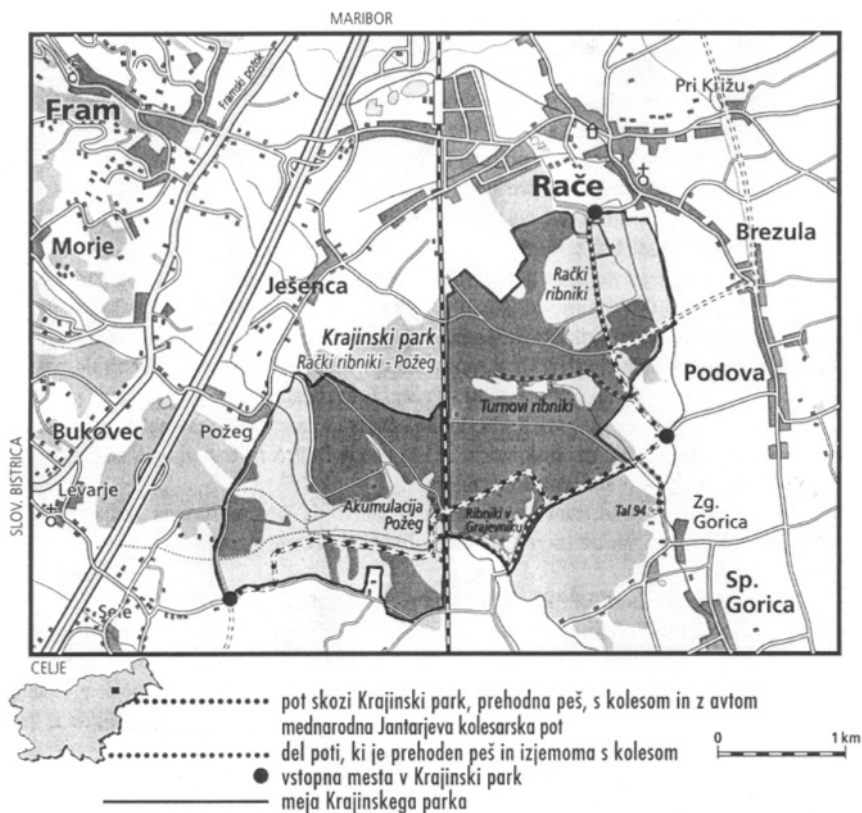
(U. ČERVEK & M. SAMEJA)

KRAJINSKI PARK RAČKI RIBNIKI - POŽEG

Predstavitev vsebine novega naravoslovnega vodnika

Krajinski park Rački ribniki - Požeg, ki ga sestavljajo kompleksi nižinskih gozdov, travnikov, mejic in ribnikov, odlikuje izredna pestrost rastlinskih in živalskih vrst. Krajinski park je zaradi svoje lege med drugim zelo pomemben tudi kot počivališče številnih ptic, katerih selitvene poti potekajo ob reki Dravi. Raznolikost živega sveta se tukaj zrcali v izjemni naravni dediščini, ki je velikega pomena ne samo v slovenskem, ampak širšem srednjeevropskem okviru. V naslednjih vrsticah bom skušal krajinski park na kratko predstaviti, pri čemer se bom osredotočil na Račke in Turnove ribnike ter akumulacijo Požeg, ki so s stališča bivališč kačjih pastirjev morda najpomembnejši,

nikakor pa ne želim s tem zmanjševati vrednosti ostalih drobnih biserov, ki jih v krajinskem parku ne manjka.

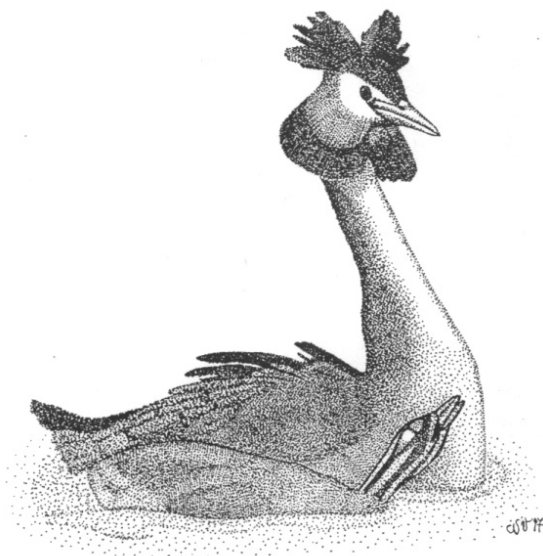

Rački ribniki ležijo južno od vasi Rače in služijo gojenju rib. Na zahodni in južni strani jih obdaja lepo ohranjen nižinski gozd, proti vzhodu pa mejijo na kompleks vlažnih travnikov z mejicami. Zaradi intenzivnega ribogojstva in eutrofikacije je vodna in močvirska vegetacija prizadeta, kljub temu pa raste tukaj precejšnje število ogroženih rastlin. V Velikem ribniku množično uspeva ščitolistna močvirka *Nymphoides peltata*, Mali ribnik, kjer je bila med drugimi najdena tudi redka mala povodnica *Najas minor*, vsako leto prekrijejo rozete vodnega oreška *Trapa natans*. Na dnu izpraznjenih ribnikov se hitro razvijejo značilne pionirske združbe muljastih polojev, z

nekaterimi zanimivimi in ogroženimi vrstami, kot so npr. troprašna jelovka *Elatine triandra*, močvirska ludvigija *Ludwigia palustris*, polegla lindernija *Lindernia procumbens* in zelo redka dvomljiva lindernija *Lindernia dubia*. Rački ribniki so zelo zanimivi z ornitološkega vidika. Najpogostejše gnezdilke so mali ponirek *Tachybaptus ruficollis*, čopasti ponirek *Podiceps cristatus*, čopasta črnica *Aythya fuligula*, zelenonoga tukalica *Gallinula chloropus* in črna liska *Fulica atra*, občasno gnezdiyo tukaj tudi mala tukalica *Porzana parva*, rakar *Acrocephalus arundinaceus* in bičja trsnica *Acrocephalus schoenobaenus*. V obdobju jesenske in spomladanske selitve se tukaj ustavljajo množice vodnih ptic, na preletu lahko pogosto opazujemo tudi ribjega orla *Pandion haliaetus*.

Južno od Račkih ribnikov ležijo v gozdu še Turnovi ribniki, ki jih sestavljajo ribniki z imeni Špic, Srednji in Turntajht. Zaradi velike vrstne raznolikosti in številnih ogroženih rastlinskih ter redkih in zavarovanih živalskih vrst so zavarovani kot del krajinskega parka Rački ribniki – Požeg, hkrati pa jim je dodeljen tudi status botaničnega in zoološkega naravnega spomenika. Dolga leta so bili namenjeni ekstenzivnemu ribogojstvu in ker njihova odročna lega v gozdu še do nedavnega ni upravičevala večjih vlaganj in posegov se je narava razbohotila v vsej svoji pestrosti. Turnovi ribniki so znani kot rastišče evropsko ogrožene vodne praproti štiriperesne marziljke *Marsilea quadrifolia*. Izjemno zanimiva je favna vodnih nevretenčarjev. Tukaj živi medicinska pijavka *Hirudo medicinalis*, za progasto pijavko *Dina lineata lineata* pa predstavljajo Turnovi ribniki edino znano lokaliteto v Sloveniji. Doslej je bilo ob ribnikih opaženih preko 35 vrst kačjih pastirjev, med katerimi je zanimivo pojavljanje nekaterih močno ogroženih vrst, npr. stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* in evropsko ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*. Ribniki in gozdna okolica so zanimivi tudi za dvoživke, med drugim sta bila tukaj najdena močno ogrožena česnovka *Pelobates fuscus* ter plavček *Rana arvalis*. Seveda pa človek ne bi bil človek, če ne bi najlepših koticov narave popolnoma uničil. Konec leta 1997 je bil v Turnovih ribnikih opravljen obsežen poseg v prostor, z namenom obnove nasipov ter priprave ribnikov za gojenje rib. Uničena je bila vsa vodna in obrežna vegetacija, enako tudi vodna favna. V ribnikih odtlej poteka intenzivno ribogojstvo, ki onemogoča ponovno naselitev in preživetje raznolikega rastlinskega in živalskega sveta.

V krajinski park Rački ribniki - Požeg je vključeno tudi akumulacijsko jezero Požeg, ki je zavarovano kot ornitološki naravni spomenik. Zaradi vnosa velikih količin, tudi rastlinojedih rib vodnih makrofitov v akumulaciji skorajda ni, tudi ostalo obrežno rastlinje pa vidno prizadeto. Vegetacijsko je zlasti zanimiv vzhodni del akumulacije z barsko-močvirskimi sestoji ter rastlinskimi združbami muljastih potojev. Favna vodnih nevretenčarjev je osiromašena zaradi intenzivnega ribogojstva, kljub temu pa je bilo vsaj med kačjimi pastirji opaženih nekaj zelo zanimivih in ogroženih vrst. Izpostaviti je treba močno populacijo kritično ogroženega stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* in pojavljanje evropsko ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*. Pestrost vodnih in močvirskih življenjskih okolij, ki se funkcionalno navezujejo na obdajajoči gozd ustreza številnim dvoživkam. Med drugimi se tukaj pojavlja tudi zelena krastača *Bufo viridis*, ki je v severovzhodni Sloveniji izjemno redka. Na akumulaciji Požeg je bilo zabeleženo opazovanje preko 160 vrst ptic. Med značilne gnezdilke lahko uvrstimo malega ponirka *Tachybaptus ruficollis*, čopastega ponirka *Podiceps cristatus*, črno lisko *Fulica atra* in čopasto črnico *Aythya fuligula*. Občasni tukaj gnezdita močno ogrožena mala bobnarica *Ixobrychus minutus* in vodomec *Alcedo atthis*.

Kot je bilo že zapisano med vrsticami, ogroža Račke in Turnove ribnike ter akumulacijo Požeg predvsem intenzivno ribogojstvo, ki zaradi prevelike količine vnešenih rib, dodatnega hranjenja in evτροφizacije neugodno vpliva na raznolikost močvirskih in vodnih bivališč, floro ter favno. Kljub vsem negativnim učinkom pa se moramo zavedati, da ima ribogojstvo na tem prostoru dolgo tradicijo in je na nek način celo nujno za dolgoročno ohranitev teh naravnih vrednot, vendar le z uvedbo prilagojenega, ohranjanju narave podrejenega gospodarjenja z vodnimi površinami ter pripravo načrta upravljanja, ki bo natančno določal količino in vrstno sestavo vnešenih rib, enako tudi režim polnjenja in praznjenja ribnikov ter višino vodnega stolpca.

Čeprav je bil krajinski park z občinskim odlokom ustanovljen že leta 1992, je žal v javnosti še vedno slabo poznan. Prav zato si je Društvo za opazovanje ptic in varstvo narave (DPPVN) že ob ustanovitvi zadalo kot enega glavnih ciljev ustrezno promocijo krajinskega parka. Sprva je bila organizirana fotografska razstava o favni in flori parka, sledila sta mladinska ekološka tabora, ki sta potekala tudi na območju parka, okrogla miza o krajinskem parku, izdana je bila informativna zloženska, na vhodnih mestih v park pa so bile postavljene informativne table za obiskovalce. V nekaterih omenjenih akcijah, predvsem pri izdaji zloženske in vodnika je aktivno sodelovalo tudi Slovensko odonatološko društvo.

Na kratko predstavljeni vodnik, ki je izšel septembra, obsega 152 strani in je v celoti v barvah, ima 121 barvnih fotografij, pet grafov, štiri tabele, dve risbi in dve karti. Pri nastajanju vodnika, ki sta ga zgledno uredila Milan in Nuša Vogrin, je sodelovalo devet avtorjev, ki so s svojim poznavanjem območja prispevali, da je vodnik tudi strokoven, čeprav je pisan na dovolj poljuden način. Zaradi pomembnega prispevka k poznavanju naravnih vrednot malo znanega koščka Slovenije, bi moral vodnik, ki ga toplo priporočam, najti mesto na knjižni polici vsakega pravega ljubitelja slovenske narave. Na voljo je na sedežu Društva za opazovanje ptic in varstvo narave, Ptujška cesta 91, 2327 Rače, stane pa 1.900 tolarjev.

(M. BEDJANIČ)

DROBTINICE IN OCVIRKI

Po vzoru slovenskih ornitologov smo v pričujočo številko našega društvenega biltena *Erjavecija* uvedli novo rubriko, ki je namenjena objavi posamičnih favnističnih podatkov, zanimivih opažanj in dogodkov, ki so morda "premajhni" za objavo članka, v terenskih beležnicah in naših glavah pa nanje kaj kmalu pozabimo. Zaželeni so podatki za redke in ogrožene vrste, predvsem iz območij od koder doslej niso bile znane, izjemno zgodnje ali pozno pojavljanje določene vrste, notice o nenavadnem vedenju, skratka karkoli zanimivega iz tega ali onega razloga. Podatki naj bodo čim bolj natančni, zato je nujna navedba datuma, natančne lokalitete in imena popisovalca. Rubrika je torej otvorena, oblika in način pisanja prispevkov, kakor tudi vsebina, pa se bodo seveda še razvijali v naslednjih številkah. **Prispevke prosim pošljite na naslov: Matjaž Bedjanič, Fram 117/a, 2313 Fram.** Vljudno vabljeni k sodelovanju tudi v prihodnje!

GRMIŠČNA ZVERCA *Lestes barbarus*

11-VII-1999 sem skušal fotografirati številne kačje pastirje ob okoli 15 m dolgem jarku na robu hmeljišča, le dobrih 20 m od gladine zajezišče HE Vrhovo (na levem bregu, dobrih 200m nad mostom preko Save; Atlas Slovenije 132b2). Tudi ta dan (dopoldan) je bil vroč in brez vetra. Predel hmeljišča okoli jarka je opuščen in bogato zaraščen z zelišči. Opazil in fotografiral sem le eno grmiščno zverco, ki je počivala na rastlinju. V jarku so dominirali številni blede kresničarji *Ischnura pumilio* obeh spolov. Grmiščna zverca se sicer razmeroma redko in raztreseno pojavlja po vsej Sloveniji, glede na karto razširjenosti v Atlasu kačjih pastirjev Slovenije, pa gre za prvo opažanje v tem delu Slovenije.

(Dušan Klenovšek, Naselje Heroja Marka 25, 8290 Sevnica, e-mail: dusan.klenovsek@guest.arnes.si)

POVODNI ŠKRATEC *Coenagrion scitulum*

Tega pripadnika holomediteranske vrste sem opazil 8-VII-1999 ob jugovzhodnem robu velike gramoznice, ki se nahaja pri odcepu »Dolenjske avtoceste« za Krško pri Drnovem (Atlas Slovenije, str. 154b2; odcep za V. Vas, 30 m od križišča). V toplem dopoldnevu sem ga opazil (in fotografiral) na robu gramoznice, ki je večinoma suha, v njej pa se nahajajo številni obrati. Poleg njega sem opazil (prepoznal) še številne blede kresničarje *Ischnura pumilio* in bleščečega zmotca *Enallagma cyathigerum*. Povodni škratec je z izjemo jugozahodne Slovenije, kjer najde ugodne življenjske pogoje v marsikaterem kalu, v osrednjem in vzhodnem delu države zelo redek, saj lahko doslej znane lokalitete preštejemo na prste ene

roke. Iz širše okolice Krškega je povodni škratec že znan; literaturni podatki omenjajo mlako pri kartuziji Pleterje ter ribnik v Jovsih.

(Dušan Klenovšek, Naselje Heroja Marka 25, 8290 Sevnica, e-mail: dusan.klenovsek@guest.arnes.si)

ČRNI PLOŠČEC *Libellula fulva*

Številne preobrazujoče črne plošče sem opazoval maja leta 1997 na robu Krakovskega gozda v bližini naselja Koprivnik (Atlas Slovenije str. 154a3). Točnega datuma si na žalost nisem zabeležil, posnetek pa dokazuje, da je preobrazba potekala ravno v času cvetenja vodne perunike (*Iris pseudacorus*). Okolje se povsem sklada z opisanim biotopom v Atlasu kačjih pastirjev Slovenije, ki črnega ploščca za Posavje ne navaja.

(Dušan Klenovšek, Naselje Heroja Marka 25, 8290 Sevnica, e-mail: dusan.klenovsek@guest.arnes.si)

PASASTI KAMENJAK *Sympetrum pedemontanum*

Pripadnika te sibirske vrste sem 11-VIII-1998 opazil ob približno 15 metrov dolgi mlaki, ki je nastala v traktorski kolesnici gozdne poti južno pod vrhom Oslice (Atlas Slovenije str. 134b2) iz smeri Jelše. V dveh urah opazovanja in fotografiranja se ni oddaljeval od »mlake« v kateri je bilo precej urhov in tudi drsalcev ter hrbtnoplovk. Mlaka je bila zaraščena z algo haro. Na žalost je bila letos zgodaj spomladi pot »sanirana« in tako je mlaka vsaj začasno izgubljena. Edini doslej objavljeni podatek o pojavljanju pasastega kamenjaka v Sloveniji je z Bloške planote, neobjavljeni podatki kolegov pa kažejo, da se posamič pojavlja tudi v Prlekiji, Prekmurju in na Štajerskem.

(Dušan Klenovšek, Naselje Heroja Marka 25, 8290 Sevnica, e-mail: dusan.klenovsek@guest.arnes.si)

KODER KOD, ODONATI POVSOD!

***»Moram reči, da me spolno življenje kačjih
pastirjev res čisto nič ne zanima, saj njihovo
spolno življenje nima za prihodnost Slovenije
nobenih usodnih posledic.«***

Predsednik komisije Pravičnost in mir
ANTON STRES, v Družini, o nezanimivi
spolnosti malih božjih bitij.

Mladina 29 (19.07.1999), str. 11. »Izjava tedna«

**15TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM
OF ODONATOLOGY**
to be held in Novosibirsk, Siberia, Russia, July 10-14, 2001
plus a 5-6 day Post-Symposium Tour

Institute of Animal Systematics and Ecology of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences cordially invites all those interested in damselflies and dragonflies to a stimulating fortnight in Novosibirsk. Scientific papers and posters, informal presentations and demonstrations, slide and film programs, field trips, and all the other traditional events are scheduled.

The Symposium will be organised by the Russian Section of Societas Internationalis Odonatologica, headed by:

Professor Dr Anatoly Yurevich Haritonov
Institute of Animal Systematics and Ecology
Siberian Branch, Russian Academy of Sciences
Ul. Frunze 11
RUS-630091 NOVOSIBIRSK, RUSSIA
TEL. / FAX: ++ 383 (2) / 17 09 73, 17 06 77
E-MAIL: ei@zoo.nsk.su

All correspondence is to be addressed at the Organizing Secretary:

Dr Oleg Kosterin
Institute of Cytology and Genetics
Siberian Branch, Russian Academy of Sciences
Lavrentiev Ave 10
RUS-630090 NOVOSIBIRSK, RUSSIA
TEL. / FAX: ++ 383 (2) / 33 12 78, 33 34 66
E-MAIL: kosterin@bionet.nsc.ru

The Mid-Symposium Field Trip will go to the Ob River valley. We shall also visit several odonatologically interesting localities in the Novosibirsk area.

The Post-Symposium Tour will combine odonatology and sight-seeing. Several biological stations of the Russian Academy of Sciences will be visited in the forest-steppe region and in the Altai Mountains.

Estimated costs (February 1999):

- *Registration (incl. Mid-Symposium Trip):* US\$ 100; US\$ 40 (family members); US\$ 50 (students)
- *Hotel, per night:* US\$ 30 (single room); US\$ 22 (double room/person)

All suggestions and comments will be much appreciated. They are to be directed at the Organizing Secretary and/or at Professor Haritonov. Those wishing to receive the information on details by airmail are kindly requested to notify the Organizing Secretary to this effect.

The Novosibirsk part of the world odonatological family consist of 13 members, who are eager to render a warm welcome and home to all odonatologists and dragonfly lovers who will be able to come.

19. REDNO LETNO SREČANJE
NEMŠKEGA ODONATOLOŠKEGA DRUŠTVA
»Gesellschaft deutschsprachiger Odonatologen«
17. – 19. marec 2000

Združenje nemško govorečih odonatologov – GdO – je eno največjih tovrstnih združenj v Evropi. Na njihovih tradicionalnih srečanjih se vsako pomlad zbere krepko preko sto odonatologov iz cele Evrope, seveda pa največ iz Nemčije.

Tokratno srečanje bo organizirano v južni Nemčiji in je zaradi relativne bližine zelo zanimivo tudi za slovenske odonatologe. Potekalo bo v kraju Schwäbisch Hall, natančneje v prenovljeni orožarni, ki ji pravijo “Neubausaal”. Lokacija je menda lahko dostopna, v neposredni bližini pa obstojajo možnosti prenočitve v cenovnem rangu od 150 DM (hotel) do 35 DM (Youth Hostel). Vsi zainteresirani se lahko za nadaljnje informacije obrnete na naslednji naslov, kamor tudi pošljete prijavnice:

BERND KUNZ
VEINAUER STRASSE 25
D- 74523 SCHWÄBISCH HALL
DEUTSCHLAND
Fax: 07907/595

Rok za prijavo je 7. januar 2000, prijavni obrazci in nekatere dodatne informacije pa so na voljo pri Matjažu Bedjaniču, e-mail: matjaz.bedjanic@guest.arnes.si

Vljudno vabljeni vsi, ki vas kačji pastirji resnično zanimajo, saj je količina dvodnevni “lebdečih” informacij o kačjih pastirjih in njihovi biologiji ogromna, hkrati pa je srečanje izvrstna priložnost za navezavo stikov in pogovore z eminentnimi evropskimi odonatologi.

(M. BEDJANIČ)

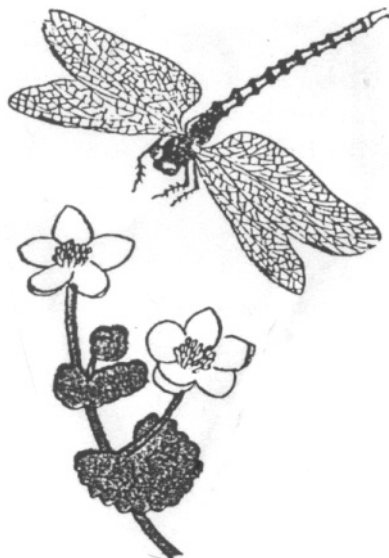
KAČJI PASTIRJI V LEPOSLOVJU

Kačji pastir

*Dovolite, da predstavim
se in vas lepo pozdravim:
jaz pastir sem hudih kač,
vseh plazač in strupenjač*

*Z bičem gonim jih na pašo
vsako jutro v mlako našo,
vsak večer pa spat v drobir,
da imate božji mir.*

*Če pa pridni kdaj ne boste,
brž prignal jih bom iz hoste,
da vas pičijo pik-pik...
To bo vik in to bo krik!*

Pesem je iz zbirke Radislava Rudana, *Živali in živalce* – pesmi za mladino, ki jo je leta 1944 v Ljubljani založila Tiskarna Merkur. Pesmice je s prikupnimi risbami, kot je pričujoča, opremila Ksenija Prunkova. Dodajmo še, da je Radislav Rudan le eden od psevdonimov pod katerimi je objavljajal pesnik Radivoj Rehar (1894-1969).

PRAVNI RED NA PODROČJU VARSTVA NARAVE

Že kar nekaj časa je minilo, odkar smo zadnjič predstavljali vsebino iz te rubrike, vsled precejšnjih sprememb, ki so se letos zgodile na področju varstva narave, pa je prav, da si najpomembnejša nova pravna dejstva nekoliko pobliže ogledamo. V prvi vrsti mislimo pri tem

na Zakon o ohranjanju narave, ki ga je državni zbor sprejel sredi letošnjega poletja, natančneje 30. junija 1999. Drug pomemben dogodek, ki bo prav tako pozitivno vplival na prizadevanja za ohranjanje narave v Sloveniji pa je ratifikacija Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih življenjskih prostorov ali po domače Bernske konvencije, ki se je zgodila že nekoliko prej, 15. junija 1999... Ker je v pričujoči številki *Erjavecie* znatno premalo prostora za daljši komentar, bomo v naslednji številki oba pravna akta nekoliko podrobneje razčlenili, tokrat pa povzemamo iz revije *Gea* (9/12) le okvirno predstavitev Zakona o ohranjanju narave, kot jo je zapisala gospa Adrijana Viler-Kovačič:

“Sredi letošnjega poletja je pričel veljati nov zakon, ki je izrednega pomena za vse naravovarstvenike ter za vse druge ljubitelje narave. Gre za Zakon o ohranjanju narave. S sprejemom tega zakona smo postavili tudi temelje za prevzem pravnega reda Evropske unije glede varstva narave, pri čemer se to nanaša na predpise, ki urejajo varstvo divjih ptic, prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov in trgovino z osebki prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, ki so uvrščene na posebne sezname glede na ugotovljeno stopnjo njihove ogroženosti.

S tem zakonom je prenehal veljati skoraj dvajset let stari Zakono naravni in kulturni dediščini. Novouvedeni sodobni pojem “naravna vrednot” nadomešča oziroma razširja doslej uveljavljena pojma “naravna dediščina” in “naravna znamenitost”. Naravna vrednota po zakonu pomeni poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vreden naravni pojav; je sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Tu gre predvsem za geološke pojave, minerale, fosile ter njihova nahajališča, površinske in podzemne kraške pojave, podzemne jame, soteske in tesni ter druge geomorfološke pojave, ledenike in oblike ledeniškega delovanja, izvire, slapove, brzice, jezera, barja, potoke in reke z obrežji. Naravna vrednota je tudi morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava.

Naravne vrednote so lahko lokalnega in državnega pomena, kar se določi glede na njihove lastnosti in pomen. Odločitev o tem bo

sprejel minister za okolje in prostor na podlagi strokovnega predloga organizacije, pristojne za ohranjanje narave. Naravne vrednote se lahko zavarujejo z akti o zavarovanju, za njihovo rabo se bo podeljevala koncesija.

Zakon ohranja vse razglasitvene akte za naravne znamenitosti ter v nekaterih najpomembnejših in nespornih primerih občinske razglasitve tudi prenaša na državo (Postojnska jama, Rt Madona, Sečoveljske soline in druge)."

DODATEK K GRADIVU ZA ODONATOLOŠKO BIBLIOGRAFIJO SLOVENIJE VIII.

Pod tem imenom bodo tudi v prihodnje v *Erjavecii* zbrani naslovi odonatološke literature, ki je izšla po objavi Gradiva za odonatološko bibliografijo Slovenije (KIAUTA, B., 1994. *Exuviae* 1/1: 9-15). Ob tej priložnosti vas najlepše naprošam, da pošljete kopije vsakršnih objavljenihotic, sestavkov ali člankov, ki vsebujejo favnistične podatke za ozemlje Slovenije ali se kako drugače dotikajo kačjih pastirjev na naslov: **Matjaž Bedjanič, Fram 117/a, SI-2313 Fram**. Kot vedno bo poskrbljeno, da bo vaš prispevek omenjen tudi v *Odonatological Abstracts*, ki so sestavni del uglednega mednarodnega odonatološkega časopisa *Odonatologica*.

281. BEDJANIČ, M., 1998. Pisani svet kačjih pastirjev (Odonata) ob reki Muri - Poročilo odonatološke skupine. V: M. Vogrin (ured.), Mladinski ekološki raziskovalni tabor Tišina '97, str. 23-30, 50, PEC & ZTKS, Murska Sobota.
282. BEDJANIČ, M., 1999. Kačji pastirji - Pisano življenje med vodo in nebom. *Proteus* 62(1): 4, 8-17, 47.
283. BEDJANIČ, M., 1999. Žival meseca septembra: Stasiti kamenjak (*Sympetrum depressiusculum*). *Proteus* 62(1): 36-38, 47.
284. BEDJANIČ, M., 1999. O nevretenčarjih. V: M. Vogrin & N. Vogrin (ured.), Krajinski park Rački ribniki - Požeg: Vodnik, str. 57-75, 124-126, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače.

285. BEDJANIČ, M., A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1999. Kačji pastirji širšega območja ob reki Dravi. V: M. Govedič (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Središče ob Dravi '97, str. 31-37, ZOTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
286. BEDJANIČ, M., A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1999. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev širšega območja ob reki Dravi med Ptujem in Središčem ob Dravi, severovzhodna Slovenija (Insecta, Odonata). *Natura Sloveniae* 1: 45-69.
287. CORBET, P. S., 1999. *Dragonflies: Ecology and Behaviour of Odonata*. Harley Books, Colchester. xxxiii+829 str.
288. GEISTER, I., 1999. Seznam slovenskih imen kačjih pastirjev (Odonata). *Exuviae* 5/1: 1-5.
289. GERKEN, B. & K. STERNBERG, 1999. *Die Exuvien europäischer Libellen (Insecta, Odonata)*. Huxaria Druckerei GmbH, Verlag und Werbeagentur, Höxter. vi+354 str.
290. GORKIČ, M., A. CERNATIČ & M. STUPAR, 1998. *Naravni spomenik Mlake: strokovne osnove za razglasitev*. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica, Nova Gorica. ii+13 str., 9 pril.
291. HOLUŠA, O., 1999. The first record of *Orthetrum coerulescens anceps* (Schneider, 1845) in Slovenia (Anisoptera: Libellulidae). *Exuviae* 5/1: 13-16.
292. HASLETT, J. R., 1998. *Suggested additions to the invertebrate species listed in Appendix II of the Bern Convention - Final report to the Council of Europe*. Council of Europe, Strasbourg. 113pp.
293. KOČMUR, H., 1999. Dan s... Sašom Weldtom, odonatologom. *Nedelo* 5(42): 16. (17.X.1999)
294. KOSELI, K., 1999. Kačji pastirji naredili vtis na dijake. *Erjavecija* 7: 7-8.
295. KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999. Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobiljšaj (ured.), Inventarizacija flore ter vegetacije in favne na Ponikvah pri Preserju pod Krimom: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave, str. 24-28, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
296. KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999. Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobiljšaj (ured.), Inventarizacija flore in vegetacije ter favne v Žejni dolini pri Logatcu: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave, str. 25-32, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
297. NOVAK, V. [prevajalec] / CONNIFF, R., 1999. Gospodarji časa. *Nedelo* 5(28): 15. (11.VII.1999) [prevedeno iz ameriškega *Reader's Digest* (junij

- 1999); odlomek iz knjige CONNIFF, R., 1996. *Spineless Wonders strange tales from the invertebrate world*. Holt, New York.]
298. PIRNAT, A., 1998. A study of emergence in *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer) (Zygoptera: Coenagrionidae). *Exuviae* 5/1: 6-12.
299. PODOBNIK, J., 1999. Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (MKVERZ). *Uradni list RS - Mednarodne pogodbe* 17: 773-820. (*Uradni list RS* 9(55), 09.07.1999, ISSN 1318-0932)
300. SOVINC, A. & V. JURAN, 1997. Bičje – oaza na pragu mesta. Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana. viii str.
301. VOGRIN, M., 1999. Summary: Landscape Park Rački ribniki - Požeg. V: M. Vogrin & N. Vogrin (ured.), *Krajinski park Rački ribniki - Požeg: Vodnik*, str. 140-144, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače.
302. VOGRIN, M. & N. VOGRIN 1999 (ured.). *Krajinski park Rački ribniki - Požeg: vodnik*. Društvo za opazovanje ptic in varstvo narave, Rače. 152 str.

(M. BEDJANIČ)

UGANKA

*Krav ne pase ne kobil
ta pastirček svetlokril,
a na paši nad povirjem
rad pridruži se pastirjem.*

Avgust Šinkovec